

YABANCI ÖĞRENCİLER İÇİN HAZIRLANMIŞ TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ KÜLTÜREL İLETİŞİM DEĞERİ: YENİ İSTANBUL ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABI C1 ÖRNEĞİ

(Araştırma Makalesi)

Muzaffer UZUN (*)

Öz

Yabancı dil öğrencilerinin özellikle ara ve ileri düzey için hazırlanmış ders kitaplarında yer alan kültür ile ilişkili metinler vasıtasıyla toplumun kültürel değerleri ile buluşması sağlanır. Eğer dil öğrenme ve kültürel etkileşim süreci doğru planlanmamış, ders kitaplarında yer alan metinler, bu amaçları gerçekleştirmekten uzak ise iletişimin istenilen düzeyde gerçekleşmesi mümkün olmayacaktır. Bu çalışmada Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı C1’de yer alan metinlerin Türk dili kullanıcılarının kültürel kodlarını taşıyan kavramlar dünyasını nasıl ve ne ölçüde yansıttığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Kültür ile ilgili kelime kadrosuna ulaşmak için metinde bütünlüğü ve sürekliliği tesis eden, aynı zamanda metnin konu ve söyleminde belirleyici kelime kadrosunu sunan sözcüksel bağdaşıklık unsurları ile gerekli veriler elde edilmiş, tespit edilen kelime kadrosu vasıtasıyla ders kitabının tamamında sunulan söylem içerisinde metinlerin taşıdığı kültürel iletişim değerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede birbirinden kopuk metinlerin bütün içerisindeki kültürel etkisinin istenen düzeyde olmayacağı bu sebeple hedef kültürle ilgili, kültürel etkileşim gücünü artıracak, birbirini tamamlayan metinlerin ders kitabında seçilmesi; öğrencilerin hedef kültür ile ilgili yapabileceği yanlış değerlendirmelerin önüne geçmek amacıyla Türkiye, Türk kültürü ve Türk toplumunun dünya tasavvuruna dair bilgileri içeren metinlerin seçiminde azami özenin gösterilmesi; aynı konu ve benzer kelime kadrosuna sahip metinlerin tekrarı yerine daha farklı konu ve kelime kadrosuna sahip metinlerle öğrencilerin buluşması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Metin, Sözcüksel bağdaşıklık, Kültürel iletişim, Hedef kültür, Yabancı dil öğretimi.*

*) Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı, (e-posta: muzafferuzun@ktu.edu.tr)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6178-4799>

**Cultural Communication Value of Turkish Textbooks Prepared for Foreign Students:
Example of Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı C1**

Abstract

It is ensured that foreign language students meet the cultural values of the society through the texts related to culture in the textbooks prepared especially for intermediate and advanced levels. If the language learning and cultural interaction process is not planned correctly, if the texts in the textbooks are far from realizing these goals, it will not be possible to achieve the desired level of communication. In this study, it is aimed to reveal how and to what extent the texts in the Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı C1 reflect the world of concepts that carry the cultural codes of Turkish language users. In order to reach the vocabulary related to culture, the necessary data were obtained with the elements of lexical cohesion, which establishes the integrity and continuity in the text, and also presents the determinative vocabulary in the subject and discourse of the text, the cultural communication value of the texts in the discourse presented throughout the course book was tried to be reached by means of the vocabulary staff determined. In this framework, the cultural impact of the texts that are disconnected from each other will not be at the desired level, therefore, the selection of texts related to the target culture, which will increase the power of cultural interaction and complement each other, in the course book; to show maximum care in the selection of texts containing information about Turkey, Turkish culture and Turkish society's vision of the world in order to prevent wrong evaluations that students may make about the target culture; it was concluded that instead of repeating texts with the same subject and similar vocabulary, students should meet with texts with different subjects and vocabulary.

Keywords: *Text, Lexical cohesion, Cultural communication, Target culture, Foreign language teaching.*

1. Giriş

İnsanların ana dili dışında ikinci bir dili edinme gereksinimi yeni bir şey değildir. İletişim imkânlarının artmasıyla farklı milletlerden, coğrafyalardan insanlar çok daha fazla yan yana gelmeye başlamış, birbirleriyle kolay iletişim kurmak isteyen bireyler; kendi dillerinin dışında bir dili öğrenmek için çaba sarf etmiş, bunun yol ve yöntemlerini geliştirmeye çalışmışlardır (Polat, 1993).

Bu kapsamda üzerinde durulan hususlardan biri de hedef kültüre ait bilgilerin yabancı dil öğretimine etkisi olmuştur. Dilin varlığı topluma, toplumun varlığı da dile bağlandığından birey ve toplumun her faaliyetinde dili gözlemlememiz mümkündür. Dil, günlük yaşamın en yalın olaylarından bilimin ana formlarına kadar her alanda ortaya çıkar. Din, hukuk, felsefe ve sanatla ilişkili dil; her türlü maddesel yaşamın, tekniğin, ekonominin de koşuludur (Akarsu, 1984). Milletlerin dünya görüşü, sahip oldukları kelimelerle paralellik arz eder ve dillerin kelime kadrolarındaki farklılık, aslında kültür ve medeniyet farkı-

nın da bir göstergesi olarak değerlendirilir (Kaplan, 2009). Kültür, yaşanmış bir deneyimdir ve metinlerin, uygulamaların, anlamların dokusu herkes tarafından üretilir (Barker, 2002). Dolayısıyla hem bir toplum hem de o toplumun kültürü; dili ile tanınır, bilinir olur. Diğer toplum ve kültürlerden de dilleri yoluyla ayrışır. Farklı kültürlerin metinlerini anlamadaki başarı, o kültürün dünyasına aşinalık ile doğru orantılıdır (Oktar, 1995).

Yabancı dil öğrenenlerin mevcut şemaları, yeni dilin bilgilerini anlama ve akılda tutmayı zorlaştırır. Öğrencilerin, hedef kültürle ilgili kültürel arka plan varsayımları ve yapıları eksik olduğunda metni okuma; zaman alıcı, zahmetli ve sinir bozucu bir deneyime dönüşür. Metnin anlaşılması, öğrencilerin bir kültürel yeterliliğe ulaşmasına bağlıdır (Alptekin, 1993). Bugün iletişime geçilen kişi ya da topluma ait kültürün tanınmasının iletişimin gücünü artırdığı, o dile nüfuzu kolaylaştırdığı herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Bu sebeple kültürel dokulardan istifade edilmesi yabancı dil öğretiminde temel esaslardan biri olarak değerlendirilmiştir. Kültürden izole bir dil öğretimi, sembollerin başka bir sırada dizilmiş karşılıklarını ezberlemekten farksız görülmüş, artık dilin sadece göstergelerden oluşan bir sistem olarak tanımlanıp kelime ve gramer bilgisi üzerinden sunulması bir seçenek olmaktan çıkmıştır (Polat, 2012). Bu çerçevede yabancı dil öğretiminde amaç; hedef dili, ait olduğu kültürel dünyayı barındıran unsurları ile sunup öğrencilerin o dili daha iyi anlamasını ve konuşmasını sağlamak olmuştur (Çiftçi, Batur, Keklik; 2013). Öğrenci, hedef dil dizgesini ancak o dili konuşan toplumun kendine özgü değerler sisteminin oluşturduğu toplumsal bağlam içinde doğru kullanabildiğinde öğrenmiş sayılır. Böyle bir öğrenme ise derslerde kültürel etkileşime dayanan düzenlemelere gerektiği biçimde yer verilmesi ile gerçekleştirilebilir (Tapan, 1990).

Tüm Avrupa’da yabancı dil öğretimi, *Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümünce* belirlenen *Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı* (2020)’na (*The Common European Framework of Reference for Languages 2020*) göre yapılmakta, program çerçevesinde ortak dil esasları ve yabancı dil öğretiminde kullanılacak yöntemler belirlenip şekillendirilmektedir. Öğrencilerin hedef kültürün unsurları ile buluşması, programın amaçlarından biridir ve bu, ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla sağlanır. Programa göre yabancılar için hazırlanmış ders kitaplarında yer alan metinler; hedef dili, toplum ve kültür hayatını en iyi şekilde sunmalı, öğrencinin kendi dünyası ile irtibatlandırabileceği, iletişimde kendisine avantaj sunabilecek özelliklere sahip olmalıdır.

Okuma ve dinleme faaliyetleri ile ders kitaplarında yer alan metinler; yabancı dil öğrencilerini hedef dilin kelimeleri ile buluşturan, onları toplumun kültürel ikliminden haberdar eden yapılarıdır. Üretilen metinler; tarih, siyaset, sosyal hayatın imkânlarıyla inkişaf etmiş, toplumun ortak uzlaşısıyla vücut bulmuş kelimelerden mürekkeptir ve insanlar bu metinler aracılığıyla kendilerini ifade etmeye, anlaşılır olmaya, diğer kişi ve toplumları anlamaya çalışırlar. İyi hazırlanmış metinler aracılığıyla yabancı dil öğrencisini hedef dilin kültür atmosferine sokmak, dili öğrenmede başarılı kılmak mümkündür.

Dil-kültür ilişkisinin tezahür ettiği iletişim etkinlikleri, metin analizlerini de içeren kültürel çalışmaların odak noktasını oluşturur (Elmacıoğlu, 2021) ve bu türden çalışma-

lar hedef kültürün doğru bir şekilde sunulduğu ders gereçlerin hazırlanmasına yardımcı olur. Bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretmek için hazırlanmış *Yeni İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1*'de yer alan metinler, taşıdıkları Türk kültürü ile ilgili unsurlar açısından değerlendirilmiş böylece metinlerin kültürel iletişimdeki etkinliğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çerçevede ders kitabındaki metinlerin bir yapı olarak teşekkülünde etkili, konu ve mesajını inşa eden, metnin temel kelime kadrosu *-sözcüksel bağdaşıklık unsuları-* tespit edilmiştir. Ders kitabındaki metinlerde öne çıkan kelime ve kavram alanlarının Türk kültürü ile ilişkisi belirlenmeye çalışılmış, doğrudan ya da sezdirilerek verilmiş hedef kültür bilgisinin ders kitabının kültürel söylemindeki yeri yorumlanmıştır.

Araştırma Etiği

Bu çalışma, etik çalışma ve yayın ilkelerine uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Araştırma süreci boyunca akademik araştırma ilke ve kuralları göz önünde bulundurulmuş, çalışma bu çerçevede kaleme alınmıştır.

2. Metin ve Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel İletişim

Dış dünyaya ait nesne, kavram, hareketler; iç dünyanın zihinsel sürecinde yeniden tasarlanıp dil dünyasında yeni bir üye, dilsel bir sonuç olarak yerini alır (Akar, 2019). Zihinde birtakım tasniflerle çözümlenen mekân, zaman, insan, renkler vs. böylece rahat anlatılabilir kılınır. Fakat nesnelere ifade edilebilenler dünyasında kavramlar düzeyinde teşekkülü ve nesne ile kavram arasındaki bu ilişkilendirme, dünyanın her yerinde aynı şekilde değildir. Adlandırma ve tasnif; kültüre, toplumsal ihtiyaçlara göre farklılık arz eder (Kılıç, 2003). Bu anlamda toplumun kültürü, tarihi, sosyal belleği olan *kelimeler*, milleti anlatan birer kimlik niteliğindedir ve bu yönleriyle *kültürel bir gösterge* olarak tanımlanabilir. *Kelimelere* nüfuz etmiş kültür dünyası sayesinde toplum; anlaşılır, hakkında konuşulabilir olur. Bir dilin söz varlığı üzerine yapılacak derinlemesine incelemeler ile o dili konuşan milletin yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, nitelikleri ve hatta tarih boyunca toplumda meydana gelen çeşitli olaylar hakkında bilgiler edinilebilir. Kimi kelimeler, atasözleri, deyimler, kalıplaşmış sözler; kavram alanlarına göre gruplandırıldığında ortaya çıkan öğelerdeki yoğunluk; toplumun o konuyla ilgili hassasiyetini, hayatındaki önemini gözler önüne serecek türden olur (Aksan, 1977).

Milletin inancı, gelenekleri, alışkanlık, tavır, tutum ve davranışlarının yansıması olan dil unsurları, ikinci dil öğrenenler tarafından bu yükleriyle transfer edildiklerinde hedef dil, birey ve toplum da anlaşılır olacaktır. *Kelimeler*; anlam yükleri, çağrışım alanları ile bir bağlam içerisinde güçlüdür ve bu güç ancak dilsel iletişimin temel birimi *metin* ile (Keçik ve Uzun, 2001) kullanılabilir olur. Toplumun hafızası ile yoğrulmuş kelimeleri barındıran *metinler*; ilgili konunun aktarıcısı, yazarın söyleminin taşıyıcısı olmanın yanında kültürel bildiriminin en mühim araçlarıdır.

Yeni bir kültür ile karşılaşan yabancı dil öğrencisi metinler aracılığıyla o dünyayı tanımaya, anlamaya çalışır. Bu yüzden kültürel iletişimi gerçekleştirmek adına metinler, kültürel öğelerin dayatıldığı yapılara dönüştürülmemelidir. Bu noktada iletişimin doğru bir şekilde sağlanabilmesi, aynı zamanda öğrencinin ilgisinde sürekliliğin tesis edilebilmesi, hedef kültür ile ilgili öğelerin düzenlenişine bağlıdır. Öğrenciye hedef dilin sunumunda bir metnin cazip gelmesi; metnin öğrencinin ilgi alanları, kültür dünyası ile ilişkili olmasına bağlıdır. İlgi alanlarının ya da kendi kültür dairesinin dışında bir metnin öğrenciyi ikinci dil ediniminde verimli bir sahaya yöneltmesi beklenemez. Bu tür olumsuzlukları ortadan kaldırmak, seçilen konuların *temel yaşam deneyim alanlarından* hareketle belirlenmesine bağlıdır. Hedef dili öğrenme çabası içerisinde olan birey, karşılaştığı kültürel unsurlar üzerinden iletişime geçtiği dünya ile ilgili değerlendirmeler yaparken kendi kültür öğelerini hedef dil ve kültür unsurları ile mukayese etme şansı bulur ve böylece benzerlikler ve farklılıklar üzerinden kültürler arası bildirişim tesis edilmiş olur (Tapan, 1990).

Ayrıca ders kitaplarındaki kültürel içeriklerin belirlenmesi ve sunumu hususu -kültürel iletişimin istenen düzeyde, doğru bir şekilde gerçekleşmesi adına- dil öğretiminde belirleyici bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Her seviyede ders kitabında yer alacak metinlerin kültürlerarası etkileşim içeriği, yabancı dil öğrencisinin dünya bilgisine ve hedef kültürle ilgili ihtiyaçlarına göre şekillenir. Programlarda yer alacak kültür içeriklerinin belirlenmesine dair çalışmalar, ders kitaplarının hangi kültürel unsurları taşıması gerektiği hususunda ders kitabı yazarlarına yardımcı olur. Bu kaynaklardan biri RAZI (2012)'ya aittir. Razi, çalışmasında kültür ile ilgili dokuz kategoride 45 maddeden oluşan ölçeğin yabancı dil programlarında kültür bileşenlerinin belirlenmesine yardımcı olabileceğini ifade eder. Açık (2020), kültürel içeriklerin belirlenmesinde RAZI (2012) tarafından geliştirilen *Kültürel Bileşenlerin Envanteri*'ni kullanılabilir bulur ve kültürel başlıkları, Türk kültürü adına örneklendirir. Temur ve Altınkaya Duman tarafından *Diller İçin Ortak Çerçeve Metni (CEFR, 2013 ve 2018)* ve *Türkiye Maarif Vakfı'nın hazırladığı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı 2020 (TYDÖP)* dikkate alınarak dil öğretim programlarında uygulanabilecek bir *kültürel repertuar izlençe önerisi* geliştirilmiştir. Ayrıca Temur danışmanlığında Zeynep Şule Zengin tarafından hazırlanan *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Hazırlanan Ders Materyallerinde Uygulamalı Halk Bilimi Alanındaki Konulara Ait Tema ve Söz Varlığının Kullanımı (2019)* yüksek lisans tezi sosyokültürel bilgi alanları ve o alanlara ait söz varlığı ile ilgilidir. *Telc Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi -Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme*'de (2013) yer alan sosyokültürel bilgi başlığı altında herhangi bir Avrupa toplumu ve kültürünün özellikleri ile ilişkili yedi başlık (günlük yaşam, yaşam koşulları, kişiler arası ilişkiler; değerler, inançlar, tutumlar; beden dili, sosyal gelenekler, geleneksel davranışlar) tespit edilmiş, bu da ders kitaplarındaki kültürel içeriklerin belirlenmesine yardımcı olmuştur.

Bu çalışmada kültürel bilginin sınıflandırılmasında *Türkiye Maarif Vakfı* tarafından *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (CEFR)* esas alınarak hazırlanan *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı*'nın (2020) yapılandırılmasında *Sosyokültürel Bilgiler* başlığı altında ele alınan ve toplum dilbilimsel yetiyi destekleyen kültürel unsurlar dikkate alınmıştır.

Tablo 1. Sosyokültürel Bilgiler

Günlük yaşam	Yiyecek içecek, yemek zamanları (öğünler), sofrada adabı, resmî tatiller, bayramlar, çalışma saatleri, boş zaman etkinlikleri vb.
Yaşam koşulları	Ev şartları, refah durumları, sosyal güvence vb.
Kişiler arası ilişkiler	Kadın-erkek ilişkileri, aile yapısı ve ilişkileri, iş ortamındaki ilişkiler vb.
Değerler, inançlar ve tutumlar	Bölgesel kültürler, gelenek ve sosyal değişim, tarih, özellikle sembol olmuş tarihî kişilikler ve olaylar, yabancı ülkeler, halklar, ülkeler, politika, sanat, din, mizah, meslek grupları, kurumlar, güvenlik vb.
Beden dili	Dilin öğreniminde geleneksel olarak farklı kültürlerde kullanılan beden dili iletişimi ve diğer kültürlere aktarımı vb.
Sosyal gelenekler	Misafirperverlikle ilgili olarak dakiklik, hediyeler, ziyaret süresi, vedalaşma, davranış ve sohbet kuralları vb.
Ritüeller/Geleneksel davranışlar	Doğum, evlilik, ölüm, kutlamalar, festivaller, danslar, dinî gelenekler, halka açık toplantılarda seyircilerin davranışları vb.

Ders kitaplarında hedef kültüre ait kültürel malzemeyi içeren metinlerin hangileri olduğu ve bu metinlerde kültürel konuların sunulmasında faydalanılan başat kelime kadrosu, *sözcüksel bağdaşıklık* unsurlarından hareketle tespit edilebilir.

3. Sözcüksel Bağdaşıklık

Introduction to Text Linguistics adlı eserlerinde metnin inşasında esas alınan yedi temel ölçütten bahseden Beaugrande ve Dressler (1981), bu ölçütlerden *bağdaşıklık* ve *tutarlılığı* metin merkezli; *amaçlılık*, *durumsallık*, *kabul edilebilirlik*, *bilgisellik* ve *metinlerarası ilişkiyi* kullanıcı merkezli ölçüt olarak tanımlamışlardır. *Sözcüksel bağdaşıklık* yüzey yapıda gerçekleşen *bağdaşıklık* unsurlarından biridir ve metinde bağdaşık yapıya hizmet eden kelimelerin *tekrarı* ve *aynı çağrışım alanına ait kelimelerin kullanımı* ile sağlanır. İlgili kelimeler; metni bir yapı olarak ortaya çıkardığı gibi yazarın konuya yaklaşımının, metnin içeriği, konu ve alt konularının yansıtıcısı, metinde verilmek istenen mesajın taşıyıcısıdır. Ancak birtakım tekrarlar ile aynı çağrışım alanına sahip kelimelerin kullanımı her zaman birer *bağdaşıklık* unsuru olarak değerlendirilmemelidir. Bu tür unsurların metnin bağdaşıklığı için bilgi akışına doğrudan katkı sağlıyor olması gerekmektedir. Metin ile ilgili çalışmalarda *sözcüksel bağdaşıklık* unsurlarının tespiti ile metne ve yazarına dair, belli bir amaç için hazırlanmış olan ders kitaplarında ise seçilmiş metinlerden hareketle kitabı hazırlayanların planlarına dair verilere ulaşmak mümkündür.

Sözcüksel bağdaşıklık verileri iki temel başlık altında toplanabilir: *Tekrarlar* ve *aynı çağrışım alanına ait kelimelerin kullanılması*.

3.1. Tekrarlar: Ele alınan konu paralelinde birtakım kelimeler bütünlüğe hizmet edecek şekilde metin boyunca tekrar edilir ve böylece *tekrarlar*, bağdaşıklıkla sağlanmasında önemli bir unsur olarak ortaya çıkar.

3.2. Aynı Çağrışım Alanına Ait Kelimelerin Kullanılması: Kelimelerin yansıttıkları kavramları çerçeveleyen ve onlarla sürekli bir ilişki içinde bulunan komşu kavramlarla birlikte oluşturdukları anlam alanı *çağrışım alanını* ifade eder (Karaağaç, 2013). Eş veya yakın anlamlı, karşıt anlamlı, aynı kökten türetilmiş ve aynı bilgi alanına ait kelimeler, metnin sürekliliğine etki ederek bir *çağrışım alanının* üyesi olduklarında bağdaşıklık unsuru olarak değerlendirilirler.

3.2.1. Eş-Anlamlı veya Yakın Anlamlı Kelimelerin Kullanılması

3.2.2. Karşıt Anlamlı Kelimelerin Kullanılması

3.2.3. Aynı Kökten Türetilmiş Kelimelerin Kullanılması

3.2.4. Aynı Bilgi Alanına Ait Kelimelerin Kullanılması: Aynı bilgi alanına ait kelimeler arasındaki anlamsal bağ; parça-bütün, parça-parça ilişkisi; aynı dizinin içinde yer alan kelimeler arasındaki düzenli ilişki, aralarında hiçbir sistematik bağ olmamasına rağmen kapsayıcı bir anlam ilgisi ile birbirine bağlanan kelimeler arasındaki ilişki ya da genel bir sınıfın içinde yer almış kelimelerin arasında var olan bir üst-alt anlam ilişkisi şeklinde tezahür edebilir.

İnsan zihninin dünyadaki nesnelere sınıflandırarak onları bir genel kavram başlığı altında toplama yeteneği (Aksan, 1999) anlam alanı oluşturmuş kelimeleri bir bütün olarak değerlendirme imkânı sunar. Aralarındaki çağrışım ilişkisi ile aynı anlam dairesinde ele alınan bu kelimeler, metin bağlamında bir bağdaşıklık ögesi olarak ortaya çıkıp metnin bütünlüğüne katkı sağlar.

4. Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Ders Kitabındaki Metinlerin Kültürel İletişim Değeri

Yabancı öğrenciler için hazırlanmış ders kitaplarındaki metinler, doğrudan veya örtük bilgilerle hedef kültüre dair çağrışımların kişilerin zihninde oluşmasını sağlar. Yabancı dil öğrencisi kendi dünya görüşü, bilgi birikimi, kültürel değerleri çerçevesinde bu bilgileri algılar, mukayese eder ve yorumlar. Böylece hedef dilin dünyası ile yabancı dil öğrencisinin kültürel dünyası arasında bir köprü kurulur. İhtiyaçlar ve müşterekler üzerinden açılan kapı, kültürel etkileşim ile hedef toplumun kültüründen haberdar olunup dilinin öğrenilmesini kolaylaştırır. Bu çerçevede hazırlanmış ders kitaplarından biri olan *Yeni İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1*, zaman, aşk; günlük hayat, iş hayatı, hukuk; ekonomi; sinema; sosyal bilimler, fen ve sağlık bilimleri konularının işlendiği toplam 6 ünite ile 58 metinden oluşmaktadır. Hedef dile ait kültürel unsurların tespiti amacıyla sözcüksel bağdaşıklık unsurları bütün metinlerde tespit edilmiş böylece hedef kültür ile ilişkili görülmüş 28 metne ulaşılmıştır. Bu bölümde 28 metin, Tablo 1’de verilmiş olan hedef dilin konuşulduğu topluma ait sosyokültürel yapı hakkında paylaşılabilir bilgiler -günlük yaşam, yaşam şartları, kişiler arası ilişkiler, değerler, inançlar ve tutumlar, beden

dili, sosyal âdetler, törensel davranışlar- ekseninde tasnif edilmiştir. Sonrasında hedef dili konuşanların sosyokültürel yapısı ile ilişkili, metinlerde doğrudan ya da örtük bir şekilde verilmiş kültürel bilginin ders kitabındaki yeri, ortaya çıkan kelime kadrosundan hareketle belirlenip yorumlanmıştır.

4.1. Kişiler Arası İlişkiler

1. ünite *Betül Mardin ile Röportaj*, 3. ünite *Zübeyde Solmaz'ın Öz Geçmişi* ile *Hakkınız Var*, 6. ünite *Antropoloji* başlıklı dinleme metinlerinde iş hayatında başarılı bir kadının öyküsü ve bir konu o konunun uzmanı bir kadın tarafından aktarılmaktadır. Buna göre metinlerde *gazetecilik, halkla ilişkiler uzmanı, kimya mühendisi, avukat, antropolog* gibi meslekleri başarılı bir şekilde icra eden *Betül Mardin, Zübeyde Solmaz, avukat Ayla Değirmenci, antropolog Prof. Dr. Gaye Elif Serin* karakterleri aracılığıyla hedef kitlenin zihninde Türk toplumunda kadının yerine dair bir kanaat oluşturulmaya çalışıldığı söylenebilir. Ayrıca metinlerde farklı uzmanlık alanlarına sahip *-şair, yönetmen, müzik direktörü, bilişim uzmanı-* erkek rollere de yer verilmiş, alanlarıyla ilgili düşünceleri ve ortaya koydukları eserler, okuyucu ile paylaşılmıştır. 2. ünite *Aşk Üzerine Sohbet (izle-öğren)* adlı metinde *şair Fırat Tunç*, 5. ünite *Bir Tür Müzik Arkeolojisi: Anadolu'nun Kayıp Şarkıları* adlı dinleme metninde belgeselin yönetmeni *Nezih Ünen* ve *müzik direktörü Alp Ersönmez*; 6. ünite *Yapay Zekâ* adlı dinleme metninde *bilişim uzmanı Cemal Akın* öne çıkan kişilerdir. Metinlerde kadın ve erkek, sahasında yetişmiş kişilere yer verilerek Türk toplumunun sosyal hayatı okuyucunun zihninde canlandırılmıştır.

Bu başlık altında ele alınan *Zübeyde Solmaz'ın Öz Geçmişi, Hakkınız Var, Antropoloji, Yapay Zekâ* ve *Ev Ekonomisi* metinleri doğrudan kültürel unsurlar içermese de metinlerde öne çıkan kişilerin mesleki başarı, cinsiyet, toplumdaki konuları ve metinlerde ele alınan kadın erkek ilişkilerinin yabancı uyruklu öğrencilerde yaratacağı hedef kültüre dair etki, diğer metinlerle birlikte değerlendirilmelerini sağlamıştır.

Zaman konulu 1. ünite *Betül Mardin ile Röportaj; günlük hayat, iş hayatı, hukuk* konularının ele alındığı 3. ünite *Zübeyde Solmaz'ın Öz Geçmişi, Kültürden Kültüre* adlı bölümde *Saygı Kültürü* adlı metinler, buldukları ünitelerin konu ve bağlamından kopuk bir görüntü arz etmektedir. Bununla birlikte bahsi geçen *Betül Mardin ile Röportaj, Zübeyde Solmaz'ın Öz Geçmişi* adlı metinler, ders kitabının bütünü düşünüldüğünde sosyal hayatta başarılı olmuş diğer kadın örnekleri ile birlikte hedef kültüre ait mesajın bir parçasıdır.

4. ünite *Ev Ekonomisi* adlı *izle-öğren* bölümü video metninin çifti *Şeyma* ve *Ahmet*'tir. *Şeyma*, oluşturduğu *ekonomi planı, gelir-gider tablosu* ile *ev kredisini* zorlanmadan ödemenin, daha rahat geçinebilmenin yolunu eşi ile paylaşır ve onu yapılması gerekenler noktasında ikna etmeye çalışır. Bu metinde çiftlerin yaşadıkları birtakım problemleri nasıl aştıkları, *Şeyma* ve *Ahmet* arasındaki diyalog ile inşa edilen model üzerinden ortaya konmuş, Türkiye'de *aile yapısı* ve *aile üyeleri* arasındaki ilişkilere dair hedef kitlenin zihninde birtakım imajlar oluşturulmaya çalışılmıştır. Metne göre evde güçlü bir şekilde söz sahibi olduğu görülen kadının alınan kararlarda erkekle eşit olması, kararla-

rın müşterek alınması metinde vurgulanan, örtük bir şekilde *hedef kültüre* dair sunulan yönlerdir.

Tablo 2. Kadın ve Erkek

Betül Mardin ile Röpörtaj (Dinleme / s. 22)	Türk, Türkiye, vatan, Türkçe; Almanca, Fransızca, İngilizce, Arapça, iş hayatı, radyoculuk, televizyonculuk, gazetecilik, BBC, TRT, halkla ilişkiler mesleği, İsviçre, Dünya Halkla İlişkiler Derneği başkanı, çalışma hayatı, çalış-, emekli olma.
Zübeyde Solmaz'ın Öz Geçmişi (Dinleme / s. 62)	Zübeyde Solmaz, Erzurum Atatürk İlkokulu, Erzurum Ayşe Hanım Ortaokulu, Erzurum Mehmet Akif Ersoy Lisesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü, birincilik, iyi derecede İngilizce, orta derecede İspanyolca, başlangıç düzeyinde Çince, temel düzeyde Arapça, Excel, Word, Photo-Shop, bilgisayar programları, oku-, bil-, kullan-, bitir-; Can Tekstil, uzman yardımcısı, Selin Güzellik firması, Eczacıbaşı, Hijyenik Ürünler Şefi, İngiltere, Hollanda, Almanya, çeşitli fabrikalar, incelemelerde bulun-, görev yap-, çalış-; evli, üç çocuk sahibi, çiçekler, klasik müzik, yüzmek, İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü.
Hakkınız Var (Dinleme / s.68)	Avukat Ayla Değirmenci
Antropoloji (Dinleme / s. 125)	Antropolog, Prof. Dr. Gaye Elif Serin
Aşk Üzerine Sohbet (İzle-Öğren / s. 46)	Fırat Tunç, şair
Ev Ekonomisi (İzle-Öğren / s. 92)	Şeyma, Ahmet, giderler, gelirler, gelir-gider tabloları, gider kısmı, önümüzdeki ayın gideri, ekonomi planı, uzun vadeli ödemeler bölümü, kemer sıkma politikamız, tasarruf, ödeme planı yap-, ol-, şirketler, ev kredisi, önümüzü gör-, maaş, ay sonunu zor getir-, kredi kartlarımızın limiti, karamsarlık, evin ipotegi, aylık, kredi, öde-, ödeme, ödemeler, ödeme yapmama-, ödeyemeyecek durum, kira ödemek, banka, kredi, kredi ödemesi, kredi kartı borcumuz, artan maaşlar, faturalar, masraflar, ev masrafları, biriken taksitler, mutfak dolaplarının taksiti, idare et-, para biriktir-.
Bir Tür Müzik Arkeolojisi: Anadolu'nun Kayıp Şarkıları (Dinleme / s. 114)	Ödüllü yönetmen, Nezh Ünen; müzik direktörü, Alp Ersönmez; "Anadolu'nun Kayıp Şarkıları".
Yapay Zekâ (Dinleme /s. 128)	Bilişim uzmanı Cemal Akın

Leyla ile Mecnun, Yûsuf ile Züleyhâ, Mevlana'ya Göre Aşk, Aşk Üzerine Sohbet metinlerinde işlenen *aşk* konusu, klasik Türk edebiyatının en temel konularından biri olmakla birlikte aslında sadece Türk değil İslam coğrafyasında da önemli bir kültürel yere sahiptir. *Leyla ile Mecnun* dinleme metninde anlatılan özellikle Arap, Türk, Fars ve Urdu edebiyatlarında ele alınmış bir aşkın kahramanları olan Leylâ ve Mecnûn'un hikâyesi, içerdiği mecaz ve mazmunlar nedeniyle ve müstakil mesnevi konusu olarak Türk edebiyatında çok ilgi görmüştür (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi [TDV İslâm Ansiklopedisi], 2003). Bu ünitenin diğer metni Türk ve Fars edebiyatları yanında Keşmir, Afgan ve Urdu edebiyatlarında farklı adlarla mesnevi şeklinde kaleme alınan *Yûsuf ile Züleyhâ* hikâyesi, Tevrat ve İncil'in yanında *ahsenü'l-kasas* niteliği ile Kur'ân-ı Kerîm'de de müstakil bir surede anlatılmıştır (TDV İslâm Ansiklopedisi, 2013). Ders kitabında bir başka metin *Aşk Üzerine Sohbet*'te şair Fırat Tunç, katıldığı bir programda dinleyicilere *aşk*; *yok et-*, *helâk ol-*, *kavuşama-*, *kavuş-*, *acı*, *gam*, *zehir*, *panzehir*, *şifa*, *ilaç verme-*, *derman*, *engeller*, *imkânsızlıklar*, *çöllere düşür-*, *Mecnun*, *Leyla*, kelime ve kelime grupları ile anlatır. *Mevlana'ya Göre Aşk* metninde birbirleri ile ilişkili kelime kadrosuna *-kaybet-*, *aramaya başla-*, *gariplik*, *eksiklik*, *yalnızlık çek-*, *zor bir duygu*, *ders*, *acı*, *ızdırap*, *zevk*, *coşku*, *hayatın kendisi*, *yaşam biçimi*, *kâinatı okuma kitabı*- bakıldığında *aşk*ın, ünite de bulunan diğer metinler ile benzer şekilde tanımlandığı görülmüştür.

Tablo 3. Türk Edebiyatı ve Aşk

Leyla ile Mecnun (Dinleme/s. 34)	Leyla ile Mecnun hikâyesi, Mecnun, Allah, İlahi aşk.
Yusuf ile Züleyha (Dinleme / s. 39)	Hz. Yakup, Yusuf, Yusuf'un güzelliği, Züleyha, rüya, yorumla-, Kutsal kitaplar, Allah, putlar, hak yola dön-, iman et-, melek, dua et-, yalvar-; Aşk hikâyesi, âşık ol-, evlen-, nikâhlan-, Allah katı.
Mevlana'ya Göre Aşk (Konuşma / s. 45)	Aşk, âşık, âşıklık, sevgili, gerçek sevgili; din, Tanrı, yüce yaratıcı; arayış, ruh, sarhoşluk; kaybet-, aramaya başla-, gariplik, yalnızlık çek-; ders, acı, ızdırap, zevk, coşku, kâinatı okuma kitabı; insan, insanoğlu, dünya, yeryüzü, evren, cennet, Mevlana'nın hayatı, Mevlana'nın eserleri, mutasavvıf, düşünür.
Aşk Üzerine Sohbet (İzle-Öğren / s. 46)	Şair Fuzuli, aşk, âşık ol-, edebiyat, şiir, sevgili, kavuşama-, kavuş-, acı, gam, zehir, panzehir, şifa, ilaç verme-, helâk ol-, engeller, derman, Mecnun, Leyla, imkânsızlıklar, çöllere düşür-.

4.2. Değerler, İnançlar ve Tutumlar

Arzuhâlden Dilekçeye adlı okuma metninde unutulmuş bir meslek olan arzuhalcilik, *Latin alfabesinin benimsenmesi*, *okur-yazar sayısının artması* gibi XX. yüzyılın başlarında

ülkede yaşanan sosyal değişime dair bilgilerle birlikte verilmiştir. Diğer bir okuma metni *Tarihten Günümüze Mahkemeler* adlı metinde dünyada var olan iki hukuk sisteminden bahsedilirken Türkiye'nin 94 ülke ile *Kıta Avrupası Hukuk Sistemi*'ni benimsediği bilgisi verilir.

Ders kitabının 5. ünitesi *Film Şeridi Gibi*'de yer alan *Türk sinemasının gelişimi*, bir *Türk yönetmen Nuri Bilge Ceylan'ın Cannes Film Festivali*'nde gösterime giren filmi ve aldığı ödül; *Cannes Film Festivali*, *Akademi Ödülleri*'nin yanında *Türkiye*, *Antalya*'da düzenlenen *Uluslararası Altın Portakal Film Festivali*, Türkiye'de son dönemlerde yeniden popülerliğini kazandığı ileri sürülen *yazlık sinema dünyası* gibi içerikler, sinemanın Türk kültür hayatındaki yerini ortaya koyar niteliktedir.

Çalışmada daha önce de zikredilen *Betül Mardin*, *Zübeyde Solmaz*, *Ayla Değirmenci*, *Prof. Dr. Gaye Elif Serin* adlı karakterlerin toplumda edindikleri statüler, başarılı iş hayatları; ayrıca 4. ünite de yer alan *Ev Ekonomisi* metninde, metnin kahramanlarından *Şeyma*'nın ev ile ilgili kararlarda etkisi hem ev hem de sosyal hayatta eşit haklara sahip kadınların hedef kültürdeki yerini gösterir örneklerdir. Bu çerçevede ders kitabında geçen *Latin alfabesinin benimsenmesi*, *kadının iş hayatındaki yeri*, *sinemadaki başarı ve o kültürü teneffüs etmiş toplum bilgileri* ile hedef kültüre sahip bireylerin dünya tasavvuru ve dünyayı nasıl yorumladıklarına dair kanaat sahibi olunur.

Tablo 4. Latin Alfabesi, Kıta Avrupası Hukuk Sistemi, Sinema Kültürü, Türkiye

Arzuhâlden Dilekçeye (Okuma / 53)	Okur-yazar, okur-yazar sayısı, Latin alfabesinin benimsenmesi; İstanbul, Beyazıt, Ayasofya Camisi çevresi, Sultan Ahmet Meydanı, Yeni Cami yakınları.
Tarihten Günümüze Mahkemeler (Okuma / s. 65)	Kıta Avrupası Hukuk Sistemi, hukuk kuralları, Türkiye.
Sinemadan Daha Ötesi Yazlık Sinemalar (Dinleme / s. 102)	Yazlık sinema, açık hava sineması, yazlık sinema kültürü, sıcak yaz akşamları, Yeşilçam filmleri, sinema sahipleri; mahalle, kadın, erkek, işçi, memur, genç, yaşlı, eş, dost, akraba; çekirdek, gazoz, simit, dondurma; duygusal filmler, mendil; iki film, 1970'li yıllar, 80'li yıllar, televizyon, sosyalleş-, film afişleri, filmin adı, yabancı filmler, film gösteril-, film seyret, izleyiciler, oyuncular, Türkân Şoray, Cüneyt Arkın, Kadir İnanır, Antalya, Adana, İzmir, Eskişehir, popülerleş-.
Dünden Bugüne Türk Sineması (Okuma/s. 104)	Türk sineması, Türk insanı; Türk sinemasının ilk eseri, ilk Türk korku filmi, Muhsin Ertuğrul, Türk sinema tarihi, Yeşilçam sineması, Yeşilçam dönemi, Yeşilçam Sokağı, Yeşilçam, Yeşilçam filmleri, İstanbul, Beyoğlu semti, Taksim, Türk dizileri, Türk yapımı, Türk televizyonları.

Selvi Boylum Al Yazmalım (Dinleme /s. 108)	Türkiye, Türk sinema tarihi, Atıf Yılmaz, Kadir İnanır, Türkan Şoray, Cengiz Aytmatov.
Beyaz Perdeden Haberler (İzle-Öğren / s. 116)	Türk sineması, millî gurur, Nuri Bilge Ceylan, Nuri Bile Ceylan'ın son filmi, en iyi film ödülü, Kış Uykusu.
Film Festivalleri (Uluslararası Altın Portakal Film Festivali) (Kültürden Kültüre / s. 118)	Türkiye, Antalya, Uluslararası Antalya Altın Portakal Film Festivali, Aspendos Tiyatrosu, Antalya Büyükşehir Belediyesi, Antalya Kültür Merkezi, Antalya Kültür ve Sanat Vakfı (AKSAV), Belediye Başkanı Avni Tolunay.

*Tarih, özellikle ikonlaşmış tarihî kişi ve olaylar kültürel etkileşimde rol alan önemli başlıklar arasında sıralanır. Bu anlamda Cumhuriyet Dönemi Türk şairlerinden Nazım Hikmet'in Piraye'ye olan hisleri, Türk halk edebiyatının meşhur *Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin* hikâyelerindeki aşklara benzetilerek anlatılmıştır. 89. İslam hali-fesi, Batı'da Muhteşem Süleyman, Doğu'da ise adaletli yönetimine atfen *Kanunî Sultan Süleyman* olarak bilinen Osmanlı İmparatorluğu padişahı ve eşi *Hürrem* arasındaki aşk ise *Ünlü Âşıklar ve Aşk Mektupları* başlığında aktarılmıştır.*

Tablo 5. Kanuni Sultan Süleyman, Hürrem Sultan; Nazım, Piraye

Ünlü Âşıklar ve Aşk Mektupları (Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan / Nazım ve Piraye) (Okuma / s. 36-37)	Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan; Nâzım ve Piraye, Nâzım'ın şiirleri, Halk masalları, Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin, âşıklar, seveda, kavuşama-, mutlu bitme-, dillerde dolaş-.
--	--

Betûl Mardin ile Röportaj adlı dinleme metninde hayatı konu edilen Betûl Mardin'in *Türkçe, Almanca, Fransızca, İngilizce* ve *Arapçanın* konuşulduğu, *Mısırlı büyükanne, İsviçreli dadının* olduğu, çok dilli, çok kültürlü yapıya sahip bir evde, çocukluğunu geçirdiğinden bahsedilir. Öyle ki çocukluğunda evinde *evet, yes, oui, ja, aywa* kelimelerinden hangisini kullanacağı hususunda tereddüt eder. *Bir Tür Müzik Arkeolojisi: Anadolu'nun Kayıp Şarkıları* adlı metinde de *farklı medeniyetler, farklı toplumlar, Araplar, Bulgarlar, Gürcüler, İranlılar, Pomakların* da yaşadığı bir *Anadolu, Anadolu'nun kültürü* ve *Anadolu müziği* anlatılır. Her iki metinde öne çıkan kelime kadrosu ve onların çağrışımları; *Anadolu*, burada yaşayanlar ve hedef kültür hakkında bilgi verir.

Tablo 6. Betül Mardin, Anadolu

Betül Mardin ile Röportaj (Dinleme / s. 22)	Türk, Türkiye, vatan, Türkçe; Almanca, Fransızca, İngilizce, Arapça, konuşama-, konuşul-, “evet”, “yes”, “oui”, “ja”, “aywa”, anne, baba, abla, kuzen, aile, Mısırlı büyükanne, İsviçreli dadı; iş hayatı, meslek, radyoculuk, televizyonculuk, gazetecilik, BBC, TRT, halkla ilişkiler mesleği, İsviçre, Dünya Halkla İlişkiler Derneği başkanı, yabancı şirketler, yurtdışı, çalışma hayatı, çalışmak, çalış-, emekli olma.
Bir Tür Müzik Arkeolojisi: Anadolu'nun Kayıp Şarkıları (Dinleme / s. 114)	Anadolu, şehir, köy, farklı medeniyetler, Anadolu'nun kültürü, Anadolu müziği, Anadolu halk sanatçıları; Araplar, Bulgarlar, Gürcüler, İranlılar, Pomaklar, farklı toplumlar; şarkı, türkü, “Anadolu'nun Kayıp Şarkıları”, ödüllü yönetmen, Nezh Ünen, müzik direktörü, Alp Ersönmez.

Kolay Kazanıp Kolay Kaybedenler metninde şans oyunları oynayan kişiler anlatılırken geçen *varını yoğunu harca-, harca-, bit-, iflas et-, kaybeden, parası kalmama-, tüket-, beş parasız kal-, yardımlarla geçin-, eski hayatına dön-, başladıkları yere dönme, aynı kaderi paylaş-, hayatı alt üst ol-, hapse gir-, hapisten çık-, acı son, öl-, öldürül-, eşinden boşan-, ayrıl-, mutluluk getirme-, yuvası dağıl-, evlenme-, ayrıl-, terk et-, pişman* gibi kelimeler ile metnin mesajı hedef kitleye ulaştırılmaya çalışılmıştır. Buna göre şans oyunlarından kazanılan ikramiyenin birey ve toplum üzerindeki olumsuz etkileri öne çıkarılarak bir anlamda *şans oyunlarından kazanılan paranın kişiye mutsuzluk getireceği* düşüncesi yabancı öğrencilere ulaştırılmaya çalışılmıştır.

Tablo 7. Şans Oyunları

Kolay Kazanıp Kolay Kaybedenler (Okuma / s. 87)	Şans oyunları, büyük ikramiye, ikramiye kazan-, yılbaşı çekilişi, piyango bileti, bilet, kazan-, para, talihli; harca-, varını yoğunu harca-, bit-, bitir-, tüket-, iflas et-, parası kalmama-, beş parasız kal-, çeklerini ödeyeme-, yardımlarla geçin-, kaybeden, hayatı alt üst ol-, acı bir son, aynı kaderi paylaş-, hapse gir-, hapisten çık-, eşinden boşan-, yuvası dağıl-, evlenme-, ayrıl-, terk et-, hızlı bir hayat, mutluluk getirme-, hayatı değiş-, kendini eğlenceye ver-, kendini gece hayatına ver-, eski hayatına dön-, başladıkları yere dönme, pişman, donarak öl-, öldürül-.
---	--

4.3. Sosyal Âdetler

Aşkın Tacı: Evlilik Gelenekleri metninin alt başlıklarından biri olan *Tuzlu Kahve*'de anlatılanlar Türkiye'de yaşayan *geleneklerden* biridir. Misafirlere verilen değer bir

göstergesi, *sohbetin* bir parçası olan *Türk kahvesi*, *kız istemenin* de vazgeçilmezi olarak metinde *tuz*, *sabır*, *sıkıntı*, *katlanma* kelimeleri ile birlikte kültürel gösterge olarak kullanılmıştır.

Tablo 8. Tuzlu Kahve

Aşkın Tacı: Evlilik Gelenekleri (Türkiye /Tuzlu Kahve) (Kültürden Kültüre / s.48)	Aile, damat, gelin, gelin olacak kız; Türk, gelenek, ikram edilecek, kahve ikram et-, kahve, kız isteme, merasim; tuz, tuzlu kahve, simgele-, sabır, sıkıntı, katlanma.
--	---

4.4. Beden Dili

Kültürden Kültüre adlı bölümde sunulan *Saygı Kültürü* adlı metinde *Türkiye*, *Kore* ve *Fransa*'da saygı çerçevesinde gelişen davranışlar, ilgili kelime kadrosu ile verilmiştir. *El öpme*, Türk kültüründe yaygın olarak kullanılan selamlaşma ve vedalaşma davranış kalıplarından biridir. Ayrıca *el öpme*, büyük ve küçüklerin birbirlerine *hitapları* -oğlum, kızım, evladım, çocuğum, amca, teyze, abla, ağabey- Türk kültürü ile ilgili olan kısımda yer almıştır.

Tablo 9. El Öpme ve Hitap

Saygı Kültürü (Kültürden Kültüre / s. 72)	Türkiye'de Saygı; Türkiye, Türkler, Türk toplumu, saygı ifadesi, yaşça küçük olanlar, büyükler, saygı, sevgi göster-, el öpme, el öpen, eli öpülen, alna götürme, geleneksel davranış biçimi, hitap et-, oğlum, kızım, yaşlı bir erkek, kadın, evladım, çocuğum, amca, teyze, abla, ağabey.
--	---

4.5. Törensel Davranışlar

2. ünitenin bir dinleme metni olan *Evlilik Teklifi*; bireylerin *evlilik teklifi*, *nişan*, *düğün* gibi özel günlerini unutulmaz kılmak amacıyla yapılan hazırlıkları konu edinir. *Evlilik teklifi* öncesi yapılan planlar, metnin kahramanları Elif ve Alper ile; *evlilik hazırlığına* girişmiş kişilerin *düğün* öncesi neler yaptıkları ise aynı metinde yer alan Serpil ve Mert üzerinden verilmiştir. Metinde geçen *aile*, *evlilik*, *teklif*, *teklif et-*, *evlilik teklifi*, *yüzük*, *heyecanlan-*, *kuaför randevusu*, *fotoğrafçı*, *fotoğraf çek-*, *video*, *güzel bir elbise*, *süslen-*, *restoran*, *yemek ye-*, *baş başa ol-*, *sürpriz*, *sürpriz ol-*, *çaktırma-*, *meraktan çatla-*, *kutla-*, *gelinlik*, *tasarımcı*, *diktir-*, *düğün*, *düğün yeri*, *masraflar*, *öde-* kelime kadrosu hedef kültür ile ilişkili olarak evlilik öncesi yapılanları özetler niteliktedir.

Tablo 10. Evlilik Teklifi, Evlilik Töreni

Evlilik Teklifi (Dinleme, s. 44)	Aslı, Elif, Alper, Cem, Serpil, Mert'in ailesi, evlilik teklifi, teklif et-, yüzük, heyecanlan-, kuaför randevusu, fotoğrafçı, fotoğraf çek-, video, güzel bir elbise, süslen-, restoran, yemek ye-, baş başa ol-, sürpriz, kutlamak, çaktırma-, meraktan çatla-, düğün, düğün yeri, evlilik, masraflar, öde-, gelinlik, diktir-, tasarımcı.
--	--

5. Sonuç ve Öneriler

Bir metinler birliği olarak değerlendirilebilecek ders kitabının kültürel söylemi tek tek metinlerin ifade ettiklerinden çok daha güçlüdür. Bu açıdan bakıldığında hedef kültürle ilgili birbirini tamamlayan tutarlı bilgilerin ders kitabının kültürel etkileşim gücünü artıracacağı, birbirinden kopuk kültürel iletişim unsurlarının ise bütün içerisindeki kültürel etkisinin azalacağı bir gerçektir.

Bu itibarla *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı C1*'in hedef kültüre dair çağrışımları tutarlı bir şekilde sunduğu söylenebilir. *Evlilik teklifi*, *evlilik öncesi yapılan hazırlıklar*; Türkiye'nin tâbi olduğu *Kıta Avrupası Hukuk Sistemi*; eşlerin evde alınan kararlarda eşit söz hakkına sahip olması ve seçenekleri tartışabilmeleri; *Betül Mardin*, *Zübeyde Solmaz*, *avukat Ayla Değirmenci*, *antropolog Prof. Dr. Gaye Elif Serin* gibi farklı sahalarda başarılı kadınların varlığı; *Latin alfabesinin benimsenmesi* ve bunun sonucu okur-yazar sayısının artması, *Türk sinemasının gelişimi* ve dünya sinemasında bulunduğu konum, Türk toplumunun sosyokültürel anlamda bulunduğu yeri gösterir nitelikte örneklerdir. Bu örnekler, öğrencinin hedef kültürü kendi kültürü ile karşılaştırmasına ve Türkiye, Türk kültürü ve Türk toplumunun dünya tasavvuru hakkındaki değerlendirmelerine yardımcı olacaktır.

Metinlerin, yer aldıkları ünitenin konusu ile paralel içeriklere sahip olduklarında etkilerinin daha da artacağı bilinmelidir. Ünitelere ait metinlerin, buldukları ünitenin bağlamından da ders kitabının temel söyleminden de uzaklaşmaması gerekir. Bu çerçevede *zaman* konulu 1. ünite *Betül Mardin ile Röportaj*; *günlük hayat*, *iş hayatı*, *hukuk* konularının ele alındığı 3. ünite *Zübeyde Solmaz'ın Öz Geçmişi*, yine aynı ünite *Kültürden Kültüre* adlı bölümde *Saygı Kültürü* adlı metinlerin konu itibarıyla içinde buldukları ünitenin diğer metinleriyle örtüştüğü, birbirlerini tamamladıkları söylenemez. Belirlenen kültür odakları üzerinden sürdürülen etkileşim, ancak doğru planlanmış yapılar üzerinden başarıya ulaşabilir. Birbirinden kopuk, bir bütünlük arz etmeyen metinlerle iletişim, istenen düzeyde gerçekleşmeyecektir.

Aşk Olsun adlı 2. ünite, klasik Türk edebiyatına mevzu olmuş, benzer aşk anlayışını birbirine yakın kelime kadrosu ile işleyen *Leyla ile Mecnun*, *Yûsuf ile Züleyhâ* hikâyeleri ve *Mevlana'ya Göre Aşk*, *Aşk Üzerine Sohbet* adlı metinlerden oluşmuştur. Aynı tür ve konuya, benzer kelime kadrosuna sahip metinler, kültürel içeriklere de sahip olsa okuyucunun dikkatinin dağılmasına, merak düzeyinin düşmesine neden olacaktır. Benzer konu

ve kelime kadrosuna sahip metinler arasından yapılacak tercih, daha farklı konuların öğrenci ile buluşmasını sağlayacaktır.

Metinlerde gerçek kişilerin varlığı, metin için üretilmiş tiplerle kıyaslandığında çok daha güçlü bir etki yaratmaktadır. Öğrencilerin bilgiye rahat bir şekilde ulaşabildikleri bir çağda verilen isimlerin gerçekliği, metnin söyleminin çok daha etkili bir şekilde alıcılara ulaşmasını sağlayacaktır. Bu sebeple metinlerde özellikle belirli bir unvana sahip, örnek niteliği taşıyabilecek rollerin gerçek kişilerden seçilmesi kültürel iletişimin gücünü artıracaktır. *Betül Mardin, Nezih Ünen ve Alp Ersönmez* gibi gerçek kişilerin varlığı, metin için üretilmiş tiplerle –*şair Fırat Tunç, bilişim uzmanı Cemal Akın, Zübeyde Solmaz, avukat Ayla Değirmenci, antropolog Prof. Dr. Gaye Elif Serin-* kıyaslandığında gerçek kişilerin okuyucu üzerindeki etkisinin çok daha güçlü olduğu görülür.

Hedef kültür ile ilgili unsurlara ve mesajlara her üniteye aynı ağırlıkta yer verilmesi öğrencilerin değerlendirmelerini etkileyebilir. Buna göre *Akademiye Giriş* adlı 6. üniteye kültür ile ilişkili metin sayısı ve tespit edilmiş üç metinden ikisinin örtük bilgilerle hedef kültüre dair çağrışımlara sahip olması bu konu özelinde kültürel iletişimin istenen düzeyde olmasını engellemiştir. Sadece *Darülfünun, İstanbul Üniversitesi, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi, II. Abdülhamit* gibi sayılı kelime ve kelime grupları üzerinden hedef kültür ile ilişki kurulabilmesi mümkün görünmemektedir. Kültürler arası iletişimin tüm üniteye hissedildiği bir sunuş, kültürel göstergelerin etkisini artıracaktır.

Betül Mardin ile Röportaj adlı metinde Betül Mardin'in *Türkçe, Almanca, Fransızca, İngilizce, Arapçanın* konuşulduğu; *Mısırlı büyükanne, İsviçreli dadının* olduğu bir evde büyümesi, çocukluğunda evinde *evet, yes, oui, ja, aywa* kelimelerinden hangisini kullanacağı hususunda tereddüt etmesi; *Anadolu'nun kültürü ve Anadolu müziğinin* anlatıldığı *Bir Tür Müzik Arkeolojisi: Anadolu'nun Kayıp Şarkıları* metninde *farklı medeniyetler, farklı toplumlar, Araplar, Bulgarlar, Gürcüler, İranlılar, Pomakların* da yaşadığı bir *Anadolu'dan* bahsedilmesi yabancı öğrencilerin hedef kültür ile ilgili düşüncelerinin şekillenmesinde etkili olacaktır. Bu tür metinlerin ders kitaplarındaki varlığı, yabancı öğrencilerin hedef dilin konuşulduğu ülkenin tarihi ve bugünü hakkında birçok temel bilgiye de sahip olmasını gerektirir. Aksi takdirde metin dışı bağlama sahip olmayan öğrencilerin hedef kültürle ilgili yorumları farklılık arz edecektir.

Kaynakça

- Açık, F. (2020). Kültürel içerikler. G. Aydın. (Editör). *Yabancı/İkinci Dil Öğretiminde Kültür ve Kültürel Etkileşim*. Birinci Baskı. Ankara: Pegem Akademi, s.89-120'deki makale.
- Akar, A. (2019). Hayat, zihin, dil ilişkileri açısından Türkçe kelimeler. F. Ağca ve A. Koç. (Editörler). *X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Birinci Baskı. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları, s.36-40'daki makale.

- Akarsu, B. (1984). *Wilhelm von Humboldt'ta dil-kültür bağlantısı*. İstanbul: Evrim Matbaacılık.
- Aksan, D. (1977). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (1999). *Anlambilim anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Alptekin, C. (1993). Target-language culture in EFL materials. *ELT Journal*, 47, 36-143.
- Barker, C. (2002). *Making sense of cultural studies: Central problems and critical debates*. London: Sage Publications.
- Beaugrande, R. A. D. and Dressler, W. (1981). *Introduction to text linguistics*. London: Longman Group Company. Web: https://www.academia.edu/31596533/Introduction_to_Text_Linguistics adresinden 29 Eylül 2021'de alınmıştır.
- CEFRCV. (2020). *Common european framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Web: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> adresinden 29 Eylül 2021'de alınmıştır.
- Çiftci, M., Batur, Z. ve Keklik, S. (2013). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür. M. Durmuş ve A. Okur. (Editörler). *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, s. 365-379'daki makale.
- Elmacioğlu, G. (2021). Kültürün ve iletişimin metinselliği üzerine bir deneme. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 7, 26-39.
- Kaplan, M. (2009). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaağaç, G. (2013). *Anlam (anlambilim ve iletişim)*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Keçik, İ. ve Uzun, L. S. (2001). *Türkçe sözlü ve yazılı anlatım*. C. İleri (Editör). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç, S. (2003). *Anlamın gizi dilden ideolojiye*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Oktar, L. (1995). Yazılı iletişimin toplumsal boyutları. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 6, 167-181.
- Polat, T. (1993). Avrupalılık bağlamında kültür boyutuyla yabancı dil. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 13, 29-40.
- Polat, T. (2012). Yazınsal metinler ve yabancı dil olarak Almanca öğretimi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 8, 181-190.
- Razı, S. (2012). Developing the inventory of cultural components to assess perception in language learning. *Novitas-ROYAL*, 6 (2), 169-186.
- Tapan, N. (1990). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kültür bağlamının değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 7, 55-68.

- Telc. (2013). *Diller için avrupa ortak öneriler çerçevesi -öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. Frankfurt, Germany: Telc GmbH. Web: https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iaın_Avrupa_Ortak_öneriler_AEeraevesi.pdf adresinden 29 Eylül 2021’de alınmıştır.
- Temur, N. ve Altunkaya Duman, A. (2020). Dil düzeylerine göre sosyokültürel bilgilerin belirlenmesi ve sunumu. G. Aydın. (Editör). *Yabancı/İkinci Dil Öğretiminde Kültür ve Kültürel Etkileşim*. Birinci Baskı. Ankara: Pegem Akademi, s.121-151’deki makale.
- Türkiye Diyanet Vakfı. (2003). *İslâm ansiklopedisi*, 27. Ankara: TDV Yayınları.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretim programı*. İ. Gültekin (Editör). İstanbul: Matsis Matbaa. Web: https://www.turkiyemaarif.org/uploads/Turkcenin_Yabanci_Dil_Olarak_Ogretimi_Programi_2_Baski.pdf adresinden 29 Eylül 2021’de alınmıştır.
- Vardar, B. (2007). *Dilbilim ve dilbilgisi terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Zengin, Z. Ş. (2019). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanan ders materyallerinde uygulamalı halk bilimi alanındaki konulara ait tema ve söz varlığının kullanımı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.